

Nås Finnmark

Alderberget. (Hindersfallet)

Påbörjades troligen omkring 1768 när Zachris Hindersson f. 1747 i Drafsen, som åkte omkring som Skomakare, han arbetade i Kölaråsen där han träffade Olov Matssons dotter Maria f. 1741 som gifte sig 1768 och det är troligt att de upptar Alderberget då. Sedan bor även Mats Olsson f. 1817 med hustru Magdalena Hùbbert f. 1820. Mats ligger för döden när hon föder sitt sista barn Mats dör 2 dagar senare. Magdalena gifte sig om sig 8 år senare med Päck Johan.

August Finnström från Säfsnäs f. 1851 gifte sig med Lisa Jansdotter från Kölaråsen f. 1857. Lisa födde tvillingar året innan giftermålet och den ena avlider ca. 3 veckor senare i Söderala socken Gävleborgs län. August kom från Lindesnäs till Alderberget 1889 och blev kvar till sin död 1924. Han blev änkeman 1900 och hade då många små barn men lyckligtvis 1 dotter som kunde hjälpa till hemma. De övriga var 8 pojkar och en 2 årslös.

År 1894 föddes också ett par tvillingpojkar, då hamnade de i stora problem. Modern Lisa blev sjuk i barnsäng och födde en pojke med hjälp av en grannkvinna som var den enda hjälpen på finnmarken. Men Lisa blev svårt sjuk, när ingen bättring skett efter två dagar trodde hon att hon skulle dö. Grannkvinnan som hjälpte till var förtvivlad och beslöt "buda" karlar för att få henne till Nås sjukstuga. Det var den 30 nov. hösten hade kommit och vintern var i antågande. Alndjup snö efter sommarvägen, andra vägar fanns inte. Näsens is bar inte heller, kylan har inte varit tillräcklig. Det hade varit töväder så en viss skare rådde. Modern bands fast i sadeln på en häst. Det gick en man på varje sida och stödde henne. Den tredje ledde hästen. När hästen gick så bar det ena steget varpå det andra bar igenom, man kan förstå vilket lidande den redan sjuka kvinnan fick utstå. Sent omsider kom man fram till Frösaråsen dit färden var ställd för där fanns närmaste landsväg. Då var den arma kvinnan aldeles slut. Hon sade: -Hjälp mig in på köksgolvet för nu dör jag! När hon så legat där ungefär en timme födde hon sitt andra barn, en tvilling till den första. De föddes alltså den 28/11 resp. 30/11 men är antecknade den 28/11 i kyrkboken. Efter några dagars vila och slädfärd till Nås sjukstuga återvann hon snart hälsan och kunde återvända hem till sitt myckna arbete. Lisa dog 6 år senare år 1900.

Filtorpet (Lilla Alderberget)

Filtorpet var fåbodställe till Tyskgården. Bjess-Edvin f. 1843 som blev måg där fick arva stället och var den som först bodde där permanent. De flyttade till USA 1868. Per Magnus Säfström som kom från Ludvika till Näveråsen 1842 och bildade familj med Sara Larsdotter men efter 16 år 1858 flyttade dom till Lilla Alderberget där de blev kvar i 11 år. Päck Lars Andersson f. 1840 gifte sig med Matilda Bjesse f. 1842 bosatte sig bl.a i Kölaråsen men kom senare till Lilla Alderberget år 1871, här bodde dom i 14 år för att sedan flytta till Skansbacken i Nås. Näver Erik Jansson f. 1862 och Johanna Jansdotter f. 1850 gifte sig och flyttar till Lilla Alderberget år 1891 hon dör sedan 1899, då flyttar Erik till Skansbacken i Nås och gifte sig en andra gång och blir åter igen änkeman år 1903. Näver Erik var barnlös i bägge äktenskapen, han flyttar sedan till Mora och bor där till 1930 då han som 68 åring flyttar till Kölaråsen ("Smens bygge").

Kärnmossfallet (Lamso)

Per Göransson Braman f. 1794 från Lejen och Stina Nilsson f. 1794 från Säfsnäs samt deras 3 barn Peter f. 1819, Anna Stina f. 1820, Maja Cajsa f. 1823. Peter och hans hustru Brita Lisa Persdotter kom till Kärnmossfallet från Lejen 1863 som nybyggare och syster Anna Stina följde med och hjälpte broderns familj i 35 år, sedan flyttade hon till Heden och Tyna 1898. Anna Stinas dotter Emma Matilda f. 1860 som var gift med Johan Olsson Lilja f. 1857 dog 1890 endast 33 år Emma hade 3 barn före äktenskapet Hanna Axelina, Johan Albert och Klas Lilja som var bosatt i Skansbacken Nås och har många roliga kommentarer från sig. Emma flyttade som änka 1898 till Heden med barnen, sedan Tyna. I Kärnmossfallet skall även förekommit Brännvinskokeri och Bordellverksamhet så det har varit rätt mycket folk som besökt platsen på slutet av 1800 talet där bl.a Lars Hindersas far aldrig kom hem igen efter ett besök men han hittades i ett flyhåll eller "tjärnläst" strax söder om Kärnmossfallet som därefter blev kallat "Hinrikes håll". Om han avsiktligt gått i eller om det förekom något brott blev aldrig uppläsat. Efter 1898 har det troligen varit tomt och öde i Kärnmossfallet.

Nås Finnmark

Linjeåsen

Ligger Ca. 1 km. söderut från Tjäderviken i Närssjön. Där kan man se spår av odlingsmark, men rester av boningshus och odlings rösen är nästan helt obefintliga. Men detta finntorp strax N om "Säfs rå" skall ha bestått av ett bostadshus och 3 ekonomibyggnader. Ö Johan Nilsson f. 1814 kom från Lejen, var gift med Anna -Stina Olsdotter f. 1819 från Frösaråsen. De hade tre flickor mellan 1 och 12 år när de kom till Linjeåsen år 1858 och var troligen de som var Nybyggare och upptog stället.

Ö Johans bror Petter f. 1817 med hustru Maja Hinriksdotter f. 1811 från Kölaråsen kom senare också dit, (Flyttar 1868 till Amerika) de hade inga gemensamma barn men Maja hade en dotter före äktenskapet Clara f. 1832 som gifter sig 1861 med Anders Henriksson f. 1827 från Röberget. Bosätter sig också i Linjeåsen men flyttar 1869 efter till Amerika. Så dess förinnan bodde 3 familjer med barn i Linjeåsen med endast ett enda bostadshus.

Gräsfallet

Ligger ca 1 km. söder om Kajsberget ca. 200 m. N om "Säfs rå". Rester av odlingsrösen och spismur kan urskiljas annars är allt borta.

Den förste som bosatte sig i Gräsfallet var Nybyggaren Mats Ersson från Säfsnäs f. 1785 gift med Cathrina Nilsdotter f. 1796 från Lejen. De fick också en dotter Cathrina f. 1819 som blev gift med Krass Jan Hindersson f. 1822. De fick 11 barn varav 2 som dog i späda ålder. Familjen flyttade till Åls socken 1867. Samma år flyttade Carl Nordström f. 1824 och Anna Jansdotter f. 1825 från Säfsen, de hade 6 barn och ytterligare 2 st. föddes på Gräsfallet sammanlagt 7 flickor och 1 pojke. Två av flickorna flyttade till Säfsnäs och två år senare flyttade Carl med fru och 4 barn efter medan två älsta döttrarna stannade kvar ännu ett år genom att till Gräsfallet kom istället Lars Johan Andersson f. 1849 och Johanna Carlsdotter f. 52 båda från Säfsnäs. De hade en nyfödd son som flickorna ville stanna och hjälpa till med.

Vistelsen i Gräsfallet blev ca. 1 år och i stället kom Näver Fredrik Jansson f. 1853 och Maja Lena Samuelsdotter dit från Kölaråsen de fick 9 barn under de 22 år som de bodde i Gräsfallet.

Fortsätt nästa spalt

Samma år flyttade Carl Johan Vilhelm Braman/ Holmstrand f. 1851 och Anna Lisa Jansdotter f. 1852 dit från Orrmossen 1898.

Efter Braman/ Holmstrand beboddes Gräsfallet av August Finnströms son Anders tills han flyttade till Säfsnäs 1937 när stugan senare revs.

Orrmossen

Den låg mitt i Säfsnäs rågång med husgrunder på bägge sidor, men boningshuset låg ca. 25 m. in på Nås-sidan, annars låg den ca. 500m västerut från Gräsfallet. Troligt var det Kajs Jan Jansson som upptog stället, men han var borta mellan 1851-1859 och när han återkom 59 var Orrmossen upptagen av Carl Carlsson Bjesse f. 1828 och Sara Nilsdotter f. 1829 som blivit nya ägare till Orrmossen. De bodde där till 1863 och då kom Johannes Fernström f. 1818 och Matilda Ljungman f. 1830 från Floda de bodde där i 10 år sen flyttade de till Säfsnäs. Och 1873 kom Carl Johan Vilhelm Braman/Holmstrand dit och bodde där i 25 år till 1898 som sist boende i Orrmossen innan han flyttade till Gräsfallet.

Rönnfallet

Kajs Jan Jansson f. 1819 och Maja Kajsa Persdotter f. 1823 upptar istället Rönnfallet 1863 som ligger ca. 1000m nordost om Orrmossen och strax nordöst ca. 500 m. Kärrmossfallet. Kajs Jan avlider 1879, Maja Kajsa flyttar till Leksand 1888.

Nås Finnmark

Mörtnäs på Laknäset. = (Bråtnäset)

Henrik Andersson (Ampiainen) begärde skattläggning på Mörtnäs samtidigt som Pennainen begärde skattläggning på Kölaråsen år 1660 och det framkom då att Ampiainen påbörjade torpet Mörtnäs 16 år tidigare (1646) medan Pennainen påbörjade 1651. Men Mörtnäs blev troligen aldrig skattlagt. 1666 står Mörtnäs öde och därefter nämns inte Henrik mera, men han skulle ha flyttat mot Värmland och avlidit där år 1675.

Ampiainen skulle haft 7 ostyrigt självsvåldiga pojkar och 1 flicka Margareta f. 1643 som skulle blivit våldtagen 1658 av Erich Paulsson i Säfsnäs, Erich blir fälld för mökränkning.

Bröderna skall ha rånat och bestulit folk som färdats på kyrkstigren mellan Säfsnäs och Nås som gick strax bredvid Laknäset och blivit instämnda till tinget i Nås, men de infann sig aldrig, därför avkunnades ett utslag att varhelst en Ampiainer påträffades var det lovligt att skjuta honom. Efter en sådan dom lämnade de trakten och den siste av bröderna företog en natt innan att göra inbrott i Svenskarnas Kråkbo eller Moråsen där en dalgute låg och sov och vaknade av att Sonen Ampiainen höll på att bryta sig genom taket. Svensken hotade med att skjuta honom "Skjut mig hit och skjut mig dit" sa Ampiainen och fortsatte bryta sig in. Svensken tryckte av och Ampiainen störtade livlös ner från taket. Han blev nergrävd i ett kärr intill.

1666 står Laknäset öde och Henrik nämns inte mer. Pastorn i Nås får från o med nu nyttja Torpet som sin fäbod.

Laknäset blev aldrig skattlagt. Den blev senare utdömt att inrymmas och lagt under Närsen efter skatt läggning. Det sades att Kopparbergs gruvor gjorde inkränkningar på skogen och Svedjandet.

1681 kommer två av bröderna Micael och Påhl ännu en gång med begäran att få slå sig ner i Laknäset, men får åter avslag. Micael härsknar till och kan inte hålla tungan i styr och klandras för ohövlighet och obildat tal och befalles att packa och ge sig av

När C.A.Gottlunds anteckning står att läsa "Ett litet stycke från Sormula (Närsen) förekommer Mörtnäs, eller Laknäs som det även kallas, vilket är en udde i sjön Närsen och utgör prosten i Nås fäbodar vilket där underhåller 40 kor och två kullor eller pigor."

Senare blir det bostäder, från Närsen kom Lars Jansson f.1807 och Stina Matsson f. 1808 troligen 1835 för att senare flytta till Råmen 1839 med sina 3 barn.

1840 kom sedan Mats Andersson f. 1810 med hustru Lena Larsdotter f. 1813. Mats och Lena kom från Näveråsen till Laknäset och det sägs att det var Mats som drog igång på Laknäset efter att det legat nere i 100 år.

Nerigårds Lars Olsson f. 1813 gift med Stina Larsdotter från Sigfridstorp f. 1821 Lars var den omtalade Björnskytten De kom från Nerigårdens i Närsen men flyttade till Kråkbo i Moråsen där Lars byggde en stuga 100 m från fäbodvallen. De flyttade till Leksand 1855 Lars var också spelman och behärskade även säckpipa och han komponerade flera kända stycken bl.a Brudmarsch från Nås finnmark, Björnskyttens gånglåt, Brudmarsch och Säckpipelåt spelad av Nerigårds Lars. Han dog 1895 i Leksand.

Carl Matsson f. 1854 och Anna Stina Magnusdotter från Järna f. 1860 föräldrar till Laknäspojkarne Johan och Lars deras tre äldre syskon hade emigrerade till USA på 1920 talet

Carl dog vid 47 års ålder och Anna blev ensam med barnen och hon fick försörja dem med jakt och kliphuggning, i hela 47år var hon änka och ensam försörjare till barnen tills dom övertog moderns sysslor.